

ti tað verða fólk við somu útbúgving, ið skulu taka sær av báðum pørtum.

Í veruleikanum verður føroyskt ti gluggin út í heimin — og tað má vera tað einasta rætta.

Andans rakdirðlar?

Tað at hetta ikki longu er gjørt man vera vegna læraratrot og nú ivaleyst vegna tvørrandi álit á at vit skulu megna at lita upp um eingjagarðarnar og út í víða heim. Tað kann ikki vera rætt, at vit ikki skulu siggja okkum sjálvi í einum mentanarligum samanhangi — tað kann ikki liggja á øðrum at siga okkum, hvussu vit eru stódd í hesum samanhangi. Ábyrgdin var so lægð skúgváð ti okkum tørvandi útbúgvð fólk í móðurmálinum — hetta er broytt, vit hava fólk, vit hava kvalifikationirnar, tiskil er tíðin búgvin at broyta hesa látlurligu støðu.

Tað eru kanska fleiri, ið hugsa sum Pauli Ellefsen, tá hann sigur »at styrkja føroyskt er sum at geva føroyskum studentum trálýkil til eitt føroyskt hvalpalás« — v.o.o. føroyskt lagt niður í føroyingar, gevur teimum ikki lykilin til heimin, meðan veruleikin er tann, at skulu vit duga at fóta okkum — eisini tá vit skulu út í heim, má stóðið longu verða lagt, so vit ikki øll enda sum identitetsleysir apukattar. Tað kann ikki vera ábyrgdin hjá einum granna at leggja mentanarliga botnin í okkum — tað skal máti vera við iljasleiking.

Óheppin ringrás

Føroyingar fáa nú á sømiligan hátt stuðning og lán úr Føroyum. Tað at danskt SU so leingi var einasti stuðulin hjá føroyingum undir útbúgving var orsakað av politiskum leti — tað var lætt, einfalt og kostaði okkum ikki eitt klóvið oyra. Men hetta politiska letið hevur skapt eina sera óhepna ringrás, ið byrjar við at føroyskir politikarar senda / tvinga føroyingar til Danmarkar at lesa. Har verða vit andliga fúðraðir og koma so heimaftur fyltir við donskum áskoðanum, donskum loysnum, donskum skipanum — enná við donskum accenti. Sannfærdur um at alt vit hava nomið av kunneika niðri er tað besta av øllum góðum útbúgva vit so ... føroyingar í Føroyum. Við hesum øllum sum barlast fer næsta lið sannfært niður til Danmarkar at lesa, ti har eru teir bestu útbúgvingarstovnarir og har fáa vit stuðul sum onga aðrastaðni í verðini. Vit fara glaðbeintir avstað uttan at hava kannað aðrar møguleikar —

kanska einamest av figgarligum ávum, men ivaleyst eisini vegna tvørrandi kunneika um onnur lond og aðrar útbúgvingar. Hetta er sera óheppið, at vit so eintáttáð fáa okkara útbúgvingar úr einum landi, ti við at skapt ymiskleika í útbúgvingini, høvdu vit fingið ymiskar áskoðanir um frálæru og lærugreinir og tað hevði einans verið okkum til gagns.

Eg vóni ikki at hetta verður misskilt, ti hetta verður ikki sagt vegna agg til danir, ei heldur vegna manglandi virðing fyri teirra útbúgvingum, og útbúgvingarstovnum, men vit mugu gjøgnum breiðari kunning og lestarvegleiðing lita aðrar leiðir og fáa okkum breiðari grundarlag.

Studieforberedt Pisa

Tað ið verri er, er at henda sera óhepna ringrás verður nýtt sum høvðsgrundgeving fyri at hava danskt sum »studieforberedende« lærugrein á føroysku studentaskúlanum — hetta hóast kanningar visa at størri og størri partur fær sær styttri útbúgvingar her á landi og fleiri og fleiri fara t.d. til Noregs — uttan at hava havt norskt!!

Donsk mentanarimperialisma hevur ongantið

havt so dygar skutilsveinar sum lærararnar á føroysku studenta- og HF-deildunum, sum gera teirra arbeiði so til fulnar at ein »studieforberedt« føroyingur helst ikki skal avdúka at hann ikki er dani, tá hann kemur (og tað skal hann) til Danmark. Henda fullkomna danifiseringin skapar eitt tvílyndi í føroyingum, ið ger tað ógjørlegt at byggja upp ein rættan samleika.

Tað er harafturat ein vanlig hugsan, at norsk og svensk og islenskt prógv ikki eru eins góð og danskt. Fyri ikki at tala um tá tú fært í onnur lond. T.d. ein brei, ið hevur lisið enskt niðri í Onglandi fær ikki uttan háva starv í Føroyum ti hann hevur ikki lisið í Danmark!! Føleikin verður avgjörður niðri í samsvar við dansk- ar útbúgvingar, og tí ganga vit eftir tá vit seta fólk í starv í Føroyum — hetta hóast pedagogiska ábyrgdin nú liggur hjá okkum. Hetta ger at fólk ikki tora at fáa sær útbúgvingar aðrastaðni av ótta fyri ikki at fáa starv her heima — eftir starvstreytum, ið danir hava sett!!

Sum bitið ross

Tað krevur dirvi at tosa um føroyskt í Føroyum — fyri ein part ti imperialistarnir gerast »mopsutir«

og teimum á baki tann stóra fjöld av føroyingum, ið heldur vilja liva í friði í fjálgari líkasælu. Greið einum dana í Føroyum frá at tað er markleysur frekleiki og eindaleyst respektloysi fyri okkum og okkara máli at tosa danskt hóast tú ert settur í fast starv (kanska leiðandi) í Føroyum og hevur starvast har í mong ár — hann fær havgron. Hvussu reagerar ein lærur starvsbróðir tá tú biður hann virða reglurnar og skriva sinið bók (um ikki annað) á føroyskum — hann gongur sum bendur tarvur restina av vikuni!

Hinvegin er einki mark fyri tí ørskapi, ið kann setast í verk her á landi eftir kongiligiari fyriskipan og tað tykist sum vit lata alt um okkum ganga. Okkara gestir virða ikki okkara mál — tað letur ikki í okkum. Teir halda mangan hánt um okkara mentan — eingin kvettir í tey. Vit eru lögliga defineraðir sum danir búsitandi í Føroyum — eitt lítið glefs og so deyðatøgn. Gud viti hvat kann røra hjarta-streingir!! Hetta at vit ongantið reagera, uttan mun til hvussu leikar á, hevur fingið danan at kenna seg alt ov tryggan, og nú vit taka upp til viðgerðar støðu hjá føroyskum og studentaskúlskipanina sum heild, gerst onkur teirra bæði fjáltur-

stungin og firtin. Eg havi enná hoyrt dana siga »I skal ikke pille ved vores fag«! og i øðrum føri: »Ved at reducere dansk vil I amputere meget af den færøske identitet«!! Ein skuldi trúð at hetta var sagt um aldaskiftið, men hetta er i veruleikanum sagt í 1988 — 100 ár eftir jólafundin.

Viðvíkjandi sjálvsmynd

Tað at danir siggja seg sum sjálvsagdar lutir í føroyska skúlaaverkinum er beinleiðis fylgja av tvørrandi politikki og at vit ikki hava tikið av teimum avbjóðingum, ið føroyskum hevur staðið í boði. Um somu tíð sum lærugreinin danskt róf-festist sum »tað almentdannandi fakið« tykist føroyskt mentan at vera fyri so stórum bakkasti, at sjálvsmyndin hjá okkum er farin at vikna og vikja. Undarligt fyrbrigdi, hetta føroyskt í Føroyum, hevur ivaleyst ikki sín maka millum øll heimsins mál. Man nakar hava hoyrt ein norðmann siga »alt ov norskt« ein svia »alt ov svenskt«?? Í Føroyum er tað vordíð ein

partur av gerandisdegnum at hoyra fólk í ræmasta álvara siga »hatta er alt ov føroyskt« og í fullum álvara fáa samkennandi undirtøku. Hetta sjúkueyðkenni skal takast í størsta álvara — ti tað er besta tekin um samleikaløysi, ið grør í okkum, um markið millum egnu og fremmanda mentan, ið er kámað har fremmanda mentanin fær valdið og tekur yvir.

Gjøgnum okkara mál skulu vit greiða frá tí, ið bylgist í okkum, okkara mál er okkara samleiki og so skjótt sum tað er farið, hvørva vit sum tjóð við serstøkum tjóðareyðkennum.

Vit hava í mong ár kvøðið, meðan vit hava hugt djúpt inn í eyguni hvør á øðrum.

»Enn er tó haldgóð enn
hvør spong
enn fara vit ikki undir
kong«

hóast vit hava verið undir kongi í sløk 1000 ár. Er tað sama undarliga fyrbrigdið, ið er við at henda við málinum — duga vit ikki / vilja vit ikki siggja hvussu álvarslið stóðan er?

Jonhard Mikkelsen, er cand.mag. í enskum og føroyskum og undirvísir á Føroya Studentaskúla